VRIJ ALS EEN VOGEL
OF
VOGELVRIJ

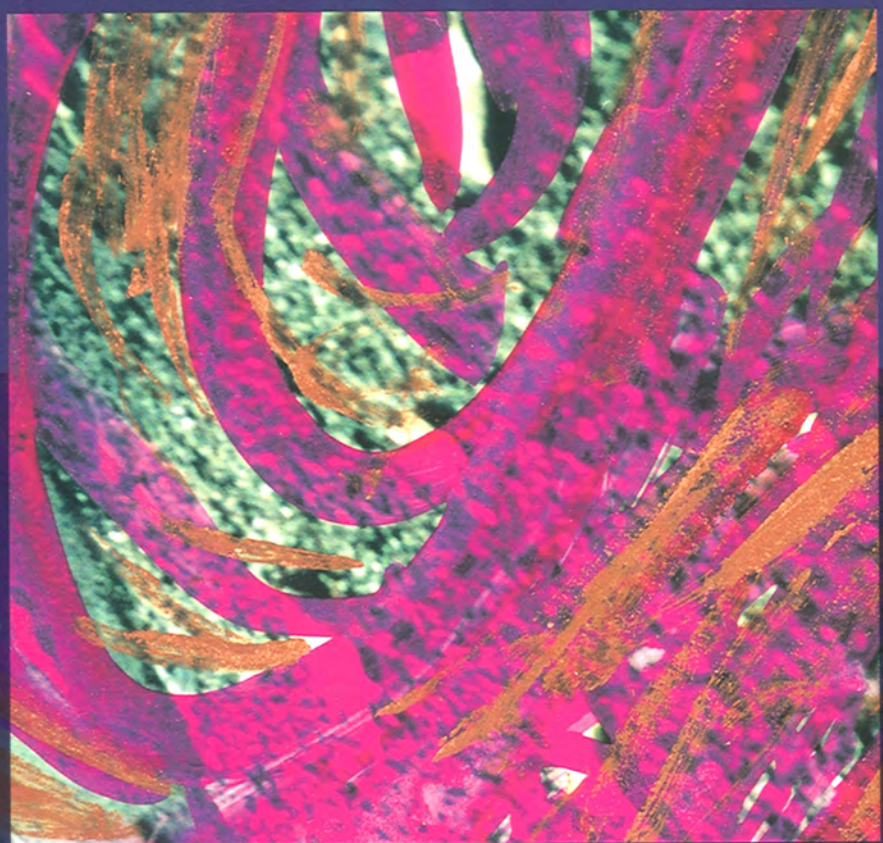

NIEUWJAARSESSAY 2004
van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling

DOOR **SEÇIL ARDA**

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling
NIEUWJAARSESSAY 2004

VRIJ ALS EEN VOGEL OF VOGELVRIJ

DOOR **SEÇIL ARDA**

Mevrouw ir. Z. S. Arda is lid van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, directeur van TopSupport Intercultural Consultancy en voorzitter van het International Network Women from Turkey. Ze was eerder manager in het bedrijfsleven en was de eerste Nederlandse politica van Turkse afkomst. Mevrouw Arda draagt actief bij aan de discussie over hoe de positie van migrantenvrouwen verbeterd en de integratie bevorderd kan worden.

DE ILLUSTRATIES VAN DIT ESSAY ZIJN VERVAARDIGD DOOR MEVROUW ARDA.

PROLOOG

In dit essay vraag ik aandacht voor geweld tegen allochtone vrouwen en meisjes in Nederland, dat met de cultuur en de traditie verbonden is. Het is daarbij niet altijd mogelijk om voldoende relativerende aspecten in te bouwen om generalisatie te voorkomen. Vooral als een probleem te lang is verzwegen, ontstaat de behoefte om het zeer uitdrukkelijk aan de kaak te stellen. Ik kan tot op zekere hoogte begrip opbrengen voor de liefde en beschermende intenties van families en partners voor hun kinderen en voor elkaar. Toch vind ik dat allochtone families dringend moeten worden aangesproken op de negatieve impact van hun vaak goedbedoelde aanpak. Het religieuze dictaat, de groepsdwang en de belemmeringen op de persoonlijke keuzevrijheid en leefstijl zijn onacceptabele zaken. Daarnaast is het niet aanvaardbaar dat de persoonlijke ontplooiing en integratie van individuen in de Nederlandse samenleving onmogelijk gemaakt wordt.

VRIJ ALS EEN VOGEL OF VOGELVRIJ

GEWELD, MISHANDELING EN EERWRAAK TEGEN ALLOCHTONE VROUWEN:
DRIE VOORBEELDEN

DEMET

Demet belde vanuit haar schuiladres. Ze wilde naar school en een beroep leren, maar ze was doodsbang. Bang voor haar ex-echtgenoot en zijn familie. Al drie keer had hij geprobeerd haar te vermoorden, samen met zijn broers. Omdat zijn eer zou zijn aangetast doordat zijn vrouw bij hem was weggegaan. Demet woonde tot haar zeventiende op het platteland van Turkije. Zij had daar een diploma gehaald op de lagere school, maar mocht niet verder leren van haar vader. Thuis werken aan een uitzet, met hulp van haar moeder, was belangrijker dan op school zitten, meende Demet's vader. Want ze zou toch gaan trouwen. Toen Demet zestien was, werd zij door haar ouders aangewezen om met de jongen te trouwen die nu haar ex-man is. Hij was met zijn ouders in Turkije op zomervakantie. Zijn ouders waren op zoek naar een bruid voor hem. Hij had toen een Nederlandse vriendin, maar zijn ouders zagen niets in de relatie met dit meisje. Demet kende de jongen niet, ze had hem ook nog nooit gezien. Demet's buurvrouw had haar bij hem en zijn familie aanbevolen. De wederzijdse ouders waren het met elkaar eens geworden over het huwelijk van hun zoon en dochter. De financiële kanten van het huwelijk, de uitzet en de bruiloft waren geregeld. Demet was een onaangeroerd, jong meisje en gezien deze status moest ze veel sieraden en een dure bruiloft krijgen. Een bruiloft van drie dagen en drie nachten.

VRIJ ALS EEN VOGEL OF VOGELVRIJ

GEWELD, MISHANDELING EN EERWRAAK TEGEN ALLOCHTONE VROUWEN:
DRIE VOORBEELDEN

DEMET

Demet belde vanuit haar schuiladres. Ze wilde naar school en een beroep leren, maar ze was doodsbang. Bang voor haar ex-echtgenoot en zijn familie. Al drie keer had hij geprobeerd haar te vermoorden, samen met zijn broers. Omdat zijn eer zou zijn aangetast doordat zijn vrouw bij hem was weggegaan. Demet woonde tot haar zeventiende op het platteland van Turkije. Zij had daar een diploma gehaald op de lagere school, maar mocht niet verder leren van haar vader. Thuis werken aan een uitzet, met hulp van haar moeder, was belangrijker dan op school zitten, meende Demet's vader. Want ze zou toch gaan trouwen. Toen Demet zestien was, werd zij door haar ouders aangewezen om met de jongen te trouwen die nu haar ex-man is. Hij was met zijn ouders in Turkije op zomervakantie. Zijn ouders waren op zoek naar een bruid voor hem. Hij had toen een Nederlandse vriendin, maar zijn ouders zagen niets in de relatie met dit meisje. Demet kende de jongen niet, ze had hem ook nog nooit gezien. Demet's buurvrouw had haar bij hem en zijn familie aanbevolen. De wederzijdse ouders waren het met elkaar eens geworden over het huwelijk van hun zoon en dochter. De financiële kanten van het huwelijk, de uitzet en de bruiloft waren geregeld. Demet was een onaangeroerd, jong meisje en gezien deze status moest ze veel sieraden en een dure bruiloft krijgen. Een bruiloft van drie dagen en drie nachten.

De vakantie van haar schoonfamilie duurde maar zes weken, dus alles moest heel snel gaan. Demet had haar toekomstige echtgenoot zelf maar één keer alleen kunnen spreken. Dit mocht omdat ze officieel verloofd waren. Zij hadden elkaar gevraagd wat hun hobby's en smaken waren. Demet was in één keer smoorverliefd geweest op de jongen. Zij kende het gevoel niet van vlinders in haar buik en dit overkwam haar ineens. Demet vond alles heel spannend. Toen de vakantie van haar schoonfamilie voorbij was, kon ze niet direct met hen meegaan naar Nederland. Zij moest een jaar wachten vanwege de Nederlandse wet. deze tijd telefoneerde ze veel met haar man. Hij zei vaak dat hij haar miste. Na een jaar, op haar zeventiende, kwam Demet naar Nederland om bij haar man te gaan wonen, in het huis van haar schoonfamilie. In één keer was alles helemaal anders. De schoonfamilie en haar man gedroegen zich anders dan tijdens hun vakantie in Turkije. Ze waren niet meer zo lief tegen haar. Demet's sieraden werden haar afgepakt. Demet had geen inkomsten en dus geen eigen geld. Zij moest koken en het huishouden doen voor een familie van acht personen. In de ogen van haar schoonmoeder deed ze dit niet goed genoeg, en ze werd door haar man geslagen. Hij reageerde zijn woede op haar af omdat zij zijn relatie met zijn Nederlandse vriendin in de wegstond. Toen Demet een dochtertje baarde, namen de mishandelingen nog toe. In de ogen van haar schoonfamilie had zij gefaald omdat zij niet in staat was gebleken een jongen te baren. Demet sliep op zolder met haar baby, haar man was bijna nooit thuis, omdat hij meestal bij zijn vriendin verbleef. Hij zei tegen Demet alleen met haar getrouwd te zijn om zijn moeder een plezier te doen en dat hij niet van haar hield.

Demet's paspoort was door haar schoonfamilie afgenomen, ze mocht haar eigen familie niet bellen. Ze had geen contact met de buitenwereld, ook al omdat ze nauwelijks Nederlands sprak, en ze geen taalles mocht nemen. Zij was al heel snel na haar aankomst in Nederland zwanger geraakt. Na een tijdje waren de mishandelingen Demet teveel geworden. Ze deed een poging tot zelfmoord, waardoor ze voor enkele weken in het ziekenhuis belandde. De schoonfamilie wilde haar daarop terugsturen naar Turkije, zonder haar baby.

Ze zeiden haar dat ze haar baby nooit meer zou zien. Toen was Demet, op een onbewaakt moment, met haar kindje naar de politie gegaan om hulp te vragen. De politie had haar doorverwezen naar een vrouwenopvanghuis. Tijdens het verblijf in het opvanghuis was ze van haar man gescheiden en had ze het zorgrecht voor haar dochtertje gekregen. De man en zijn familie waren er echter achtergekomen waar Demet verbleef en hadden haar met de dood bedreigd. Demet heeft zich echter niet bang laten maken en is niet teruggegaan naar haar ex-man.

Demet heeft besloten zelfstandig haar leven in te gaan richten. Haar familie in Turkije wil haar toch niet terug hebben, zij wordt als verliezer en lastpost gezien. Van de Nederlandse wet moet Demet echter terug naar Turkije omdat zij geen drie jaar getrouwd is geweest. Demet voelt zich daardoor dubbel gestraft, maar ze vecht terug. Ondertussen heeft ze een advocaat in de arm genomen. Haar doel is in Nederland te blijven en zichzelf en haar kind hier een toekomst te geven. Van een onwetend plattelandsmeisje is ze een zelfbewuste vrouw geworden.

MERAL

Meral is geboren en getogen in Nederland in een Turks gezin met vier kinderen. Haar ouders zijn traditioneel, vroom, laagopgeleid en komen van het platteland, uit het oosten van Turkije. Haar vader heeft in de textielindustrie gewerkt totdat hij afgekeurd werd en haar moeder is afhankelijk van haar man omdat zij geen inkomsten heeft. Meral kan goed leren en maakte het vwo af. Zij is het enige meisje en de oudste van de vier kinderen. Meral moet van haar vader een hoofddoek dragen net zoals haar moeder. Haar drie broertjes zijn met vmbo, mavo en mbo bezig. De jongens gaan uit, hebben vriendinnen en mogen met schoolreizen mee. Meral mocht zulke dingen nooit. Zij moest thuisblijven terwijl haar klas naar Londen ging. De vader wilde niet dat haar kuisheid in het geding kwam en dat de gemeenschap erover praatte. De gymlessen en zwemlessen waren voor haar taboe. Daar wil zij het liefst niet aan herinnerd worden. Hoe ze door de grond ging, omdat zij een uitzondering was. Maar ze wilde leren, dus buigen onder het strenge regime van haar vader was de enige optie. Meral moest dagelijks balanceren tussen de moderne wereld buitenshuis en de conservatieve thuissituatie.

Ze gaat rechten studeren en wordt verliefd op een studiegenoot als ze eenentwintig is. Het is een jonge Turkse man, maar zijn ouders zijn afkomstig uit het gebied aan de Zwarte Zee. De verkering wordt geheimgehouden. Niemand van haar familie weet het nog, want haar vader droomt voor haar van een bruidegom uit zijn dorp in Oost-Turkije. De keuze van de familie is gevallen op een verre neef, een imam met een goede opleiding en kennis van vreemde talen. De komende zomer moet de bruiloft georganiseerd worden. Meral neemt zich keer op keer voor om aan de orde stellen dat zij met de man van haar hart wil trouwen en niet met de keuze van haar vader. Maar dat durft ze niet. Het gezag van de vader en de schaamte om zulke punten aan de orde te stellen zijn te groot. Op een dag, als het verliefde paar in een café zit, worden ze gezien door een van de broers van Meral. Hij hangt dit meteen aan de grote klok. Op dat moment ontploft een bom in het gezin. De vader is een illusie armer: zijn dochter is waardeloos geworden voor de huwelijksmarkt, want zij is niet meer van onbesproken gedrag. Wat is er allemaal gebeurd? Meral moet van haar familie een maagdelijkheidattest halen bij de arts als bewijs dat ze nog onaangeroerd is. De drie broers en de vader gaan haar dag en nacht bewaken. Zij wordt altijd opgehaald en gebracht. Niets mag ze nog alleen doen. De vriend van Meral krijgt een gewelddadige afstraffing van haar broers, onder de bedreiging dat hij het de volgende keer niet overleeft. Meral zelf wordt zodanig mishandeld dat ze zich meerdere dagen onder medische behandeling moet stellen. De bedoeling is dat ze de jongen uit haar hoofd zet. Meral is zich ervan bewust dat ze als volwassen vrouw rechten heeft en aangifte kan doen. Zij kan zelfstandig gaan wonen en met haar vriend trouwen. Maar ze weet dat ze dan verstoten wordt. Dan zou de keuze duidelijk zijn: breken met de familie en alles opgeven wat haar dierbaar is. Kan ze dat aan, kan ze zonder de liefde van haar ouders leven? Kiest ze voor persoonlijk geluk of voor de eer van de familie? Meral praat met haar decaan en geeft signalen dat zij hulp nodig heeft. De decaan probeert de situatie te begrijpen. Hij vraagt advies en probeert Meral moed in te praten. Maar hij voelt zich in deze zaak overvraagd, omdat zaken van deze orde zo persoonlijk en privé zijn. Meral is intussen ook bij haar huisarts geweest. Aan een aangifte denkt

ze niet, om haar vader niet te kijk te zetten. Haar moeder kiest ook niet voor haar. Zij wordt als delinquent gezien. Uiteindelijk beslist de familieraad dat een spoedhuwelijk met de neef uit het dorpje van haar vader geregeld moet worden om de eer van de familie te redden en de ontstane schade te beperken. Volgens de verklaring van de arts is Meral nog maagd. Maar door roddel kan de beeldvorming snel omkeren. De neef wacht bovendien al een hele poos en droomt van Nederland. De liefde komt wel vanzelf, zeggen Merals ouders tegen haar. Zij is diep ongelukkig en ontroostbaar dat zij niet haar persoonlijke keuze mag maken, in harmonie met haar cultuur. Meral voelt woede en machteloosheid maar vooral voelt ze zich alleen. Op de ochtend van het vertrek naar Turkije voor haar verloving is ze te laat aan de ontbijttafel. Haar moeder snelt naar boven om aan haar deur te kloppen. Er komt geen antwoord. Moeder opent de deur: Meral ligt nog in haar bed en lijkt diep te slapen. Maar als de moeder naar haar toe loopt, ziet ze twee lege doosjes slaappillen op haar nachtkastje. Meral heeft geen brief achtergelaten. Na twee dagen gaat ze wel naar Turkije, maar dan in een kist. Onbekend is of dit ook tegen haar wil is.

ASIYE

Asiye is heel blij. Zij is kort geleden begonnen aan een nieuwe baan. Zij geeft computercursussen. Eindelijk kan ze haar eigen geld verdienen en de vruchten plukken van jaren hard leren. Haar man werkt ook, maar zij hebben goede afspraken gemaakt. Zij delen de zorg voor de kinderen en het huishouden en het gaat heel goed. Dit is Asiyes tweede huwelijk. Ze is gelukkig getrouwd. Uit haar eerste huwelijk heeft ze geen kinderen. Achteraf gezien is ze daar heel blij mee. Dat huwelijk duurde maar anderhalf jaar. Haar eerste echtgenoot zit nu in de gevangenis wegens poging tot moord vanwege een mislukte eerwraak. Hij wilde niet dat zijn vrouw naar school ging, want daar waren ook mannen en dat kon niet samen. Toen Asiye toch wilde doorzetten had hij maar één antwoord: het mes op haar keel. Ziekelijk jaloers was hij. Hij vond haar te modern en eigenwijs. Zij ging naar haar ouders terug. Hij kon dit niet verkroppen en kwam in dronken toestand langs. Asiye moest bij hem terugkomen. Hij was echter niet bereid te veranderen, zij moest tot inkeer komen en inzien dat ze verkeerd bezig was. De plaats van een vrouw is aan de zijde van haar

man, zei hij tegen haar. Hij dronk en gokte. De families van beide kanten wilden niet dat ze uit elkaar gingen. Alleen al de gigantische bruiloft had de families veel geld gekost. Asiye moest volhouden, want dit ging wel over. Maar Asiye wilde niet meer, haar ogen waren ineens geopend. De liefde was voorbij. Zij droomde van een menswaardig leven en van vrijheid. Zij wilde doorleren, gaan werken en deelnemen aan maatschappelijke activiteiten.

Asiye meldde zich bij een plaatselijke vrouwenorganisatie als vrijwilligster. Zij zocht en kreeg daar steun. Toen de scheidingspapieren bij haar eerste man bezorgd werden, liep hij rood aan van woede. Hij zou haar nooit laten gaan, zei hij, want zijn hele trots en eer zou met haar weg gaan. Hij wilde proberen haar zwanger te maken om haar zo aan zich te binden. Asiye maakte duidelijk dat het huwelijk voorbij was. Toen trok hij een pistool en schoot op Asiye. Zij werd geraakt in haar been, maar heeft daar gelukkig geen blijvend letsel aan overgehouden. Zij ging verder met haar leven en wilde eindelijk de dingen doen waarvan zij had gedroomd.

In een dansschool leerde ze haar huidige man kennen: een autochtone Nederlander. Ze hebben samen twee prachtige kinderen gekregen en Asiye is bij haar schoonfamilie warm opgenomen. Maar voor haar ouders was haar huwelijk met een niet-moslim toch een brug te ver. Het ging hun allemaal een beetje te snel. De vader voelt zich gekrenkt in zijn trots omdat zijn dochter buiten de Turkse tradities is getreden. Hij vindt dat hij in zijn stamkroeg met de nek wordt aangekeken. Hij ervaart geen gezag meer over zijn dochter en Asiyes moeder mag haar ook niet zien. Asiye heeft met haar familie geen contact meer; zij hebben haar verstoten. Haar man en haar schoonfamilie begrijpen dit niet, zij hebben hun nieuwe schoondochter des te meer geaccepteerd. Toch voelt Asiye zich soms eenzaam en voelt ze een diepe pijn, vooral als de feestdagen komen. Ze vindt het ook jammer dat haar kinderen niet de kans krijgen met haar ouders op te groeien. Dat is de prijs die ze moet betalen voor haar vrijheid, zelfstandigheid en het maken van eigen keuzes. Asiye heeft geen spijt.

DAGELIJKSE MISHANDELING VAN ALLOCHTONE VROUWEN

Decennia van emancipatie en culturele modernisering hebben ertoe geleid dat jonge

Nederlandse autochtone vrouwen zo vrij als een vogel kunnen leven. Ze werken, studeren, kiezen zelf hun partner en bepalen zelf het moment waarop zij kinderen willen krijgen. Nederlandse allochtone jonge vrouwen, voornamelijk van Turkse en Marokkaanse afkomst, lijken in Nederland eerder vogelvrij. Eén op de vier van deze vrouwen heeft structureel te maken met fysiek of geestelijk geweld in de eigen huiselijke omgeving. Veel van hen houden daar blijvend lichamelijk letsel aan over en moeten leven met grote geestelijke problemen. In een aantal gevallen heeft de mishandeling de dood tot gevolg. In de vrouwenopvanghuizen in Nederland zitten meer allochtone dan autochtone vrouwen. Er zijn geen cijfers bekend over meisjes die zich van het leven beroven. Duidelijk is wel dat veel allochtone vrouwen die onderdrukt en mishandeld worden, in een sociaal isolement zitten en de weg naar een vrouwenopvangcentrum niet weten te vinden. Zij blijven slachtoffer van geweld, mishandeling en intimidatie door echtgenoten, vaders, broers en neven. De allochtone vrouwen in de opvangcentra worden bedreigd, vaak met de dood, en achtervolgd, zodat zij vaak gedwongen zijn onder te duiken en zelfs hun naam te veranderen.

De Nederlandse bevolking bestaat inmiddels voor twintig procent uit mensen van allochtone afkomst, de meeste van hen komen uit Turkije en Marokko. Dit is vooral in de grote steden merkbaar, waar ongeveer de helft van de bevolking bestaat uit allochtonen. De omvang van deze allochtone groep rechtvaardigt een pakket maatregelen dat op deze groep is afgestemd, waarbij veel aandacht moet uitgaan naar de cultuur en de religie van deze groep. Aanzetten tot mishandeling en geweld komt vaak voort uit een plattelandscultuur en een strenge religieuze aanpak. De positie van allochtone vrouwen verschilt daarom ingrijpend van die van autochtone vrouwen die te maken krijgen met mishandeling in de huiselijke sfeer. Nederlandse autochtone vrouwen hebben het taboe op huiselijk geweld meestal durven doorbreken, zij spreken de taal, weten de weg in de samenleving en beschikken vaak over een vangnet van vrienden en familie, waarin individuele vrijheden worden geaccepteerd. Eerwraak is voor hen een onbekend begrip. Dit alles gaat niet op voor vrouwen uit islamitische

landen zoals Turkije en Marokko, maar ook niet voor vrouwen uit orthodox-christelijke groepen uit het Midden-Oosten. Zij zitten klem in een cultuur waarin geen ruimte is voor individueel gedachtegoed en zelfverwezenlijking. Een vangnet van vrienden hebben zij niet. Vaak weten ze niet waar ze voor hulp naartoe moeten.

UITEENLOPENDE GEDRAGSREGELS IN ALLOCHTONE CULTUREN

De allochtone Nederlanders zijn voor een groot deel afkomstig van het platteland van Turkije en Marokko. De eerste generatie is meestal laag opgeleid, beheerst het Nederlands maar matig, en leeft daarmee buiten de Nederlandse werkelijkheid, teruggetrokken binnen de eigen cultuur. De mensen die tot deze generatie behoren klampen zich vast aan de cultuur van hun platteland van veertig jaar geleden, uit angst om de eigen identiteit te verliezen. Deze mensen leven in relatief kleine gemeenschappen met de daaraan verbonden hoge mate van groepsdwang. De onderlinge sociale controle is sterk, mensen zijn erg bang dat er over hen zal worden geroddeld in de gemeenschap. Dat leidt ertoe dat problemen in de familie voor de omgeving verborgen worden gehouden en dat naar buiten toe de indruk wordt gewekt dat alles gladjes en in harmonie verloopt. De eer en het aanzien van de familie zijn hierbij zeer belangrijk. Het begrip 'eer' wordt vooral in groeperingen met een sociaal-cultureel zwakkere achtergrond heel streng gehandhaafd. De eer ophouden is een taak die rust op de schouders van de vrouwen, zij mogen door hun doen en laten geen aanleiding geven tot roddel, zodat het aanzien van de familie niet beschadigd wordt. Dit maakt dat de vrouwen min of meer verworden tot bezit en gevangene van de familie. Deze deugdzame vrouwen moeten onderdanig zijn. De leefwereld van deze vrouwen moet zich beperken tot binnenshuis. Vrouwen en meisjes die weigeren zich aan deze beperkingen te houden, worden gezien als symbool van het individualisme, en vormen een bedreiging voor de eigen tradities, cultuur en geloof. Geweld en mishandelingen worden toegepast om deze vrouwen onder controle te houden.

Vrouwen en meisjes die weglopen voor geweld brengen de familie in opspraak, en dat wordt niet

woman · kadın · donna · femme · frau

getolereerd. De vrouwen moeten zich gedragen zoals van hen wordt verwacht. Wat van hen wordt verwacht, wordt bepaald door de mannen in de familie. Het is opmerkelijk hoe de gedragscodes voor vrouwen en mannen bij allochtonen uiteenlopen. Er is sprake van een dubbele moraal. Vrouwen zijn onderworpen aan strenge gedragsregels. Meisjes worden streng opgevoed. Zij moeten maagd blijven tot zij getrouwd zijn. Meisjes hebben geen vrijheden en geen maatschappelijke zelfstandigheid, zoals jonge Nederlandse vrouwen. Allochtone meisjes worden op jonge leeftijd uitgehuwelijkt om de maagdelijkheid niet in gevaar te laten komen. Dit gebeurt op zo'n manier dat het meisje feitelijk eerst bezit van de eigen familie is, en vervolgens bezit van de schoonfamilie. Voor vrouwen is er weinig respect. De eer is het hoogste goed en in het uiterste geval kan haar leven hiervoor de prijs zijn. De religieuze stromingen onder de Nederlandse allochtonen bevorderen deze situatie. De restrictieve en multi-interpretabele regels van de islam, maar ook die van het orthodoxe christendom, worden als excuus gebruikt om de vrouw te onderdrukken en de superioriteit van de man te benadrukken. Onze samenleving hoeft deze tradities en religieuze regelgevingen niet te accepteren. In Spanje bijvoorbeeld heeft een onderzoeksrechter besloten een imam te vervolgen die een boek had geschreven over de lichamelijke bestraffing van vrouwen.

De culturele onderdrukking is het sterkst bij meisjes die in een niet-westers, meestal islamitisch land opgegroeid zijn en later naar Nederland komen. Zij worden bang gemaakt en bedreigd met uitzetting door de politie. Deze vrouwen schamen zich voor hun omstandigheden, denken dat het alleen hen overkomt, durven bijna niets en weten heel weinig. Zij zoeken vaak pas hulp als zij de mishandeling geestelijk en lichamelijk niet meer aankunnen. De allochtone meisjes die in Nederland zijn opgegroeid, laten zich minder door de culturele en religieuze gedragsregels beïnvloeden. Als zij door de familie onderdrukt worden of onder druk van de ouders zijn getrouwd met een man uit het land van herkomst die geweld gebruikt, zijn zij minder bereid dit te accepteren. Maar ook in deze groep zijn genoeg slachtoffers van eerwraak te vinden, met de vervolging, het geweld en de mishandeling die daarbij horen.
De mannelijke trots en de eer zijn belangrijk voor de

sociale status. Daarom wordt alles in het werk gesteld om de gebroken trots en de verloren eer te herstellen, vaak met dodelijke gevolgen voor vrouwen.

Mannen mogen in deze patriarchale culturen meestal doen wat ze willen. Mannen genieten alle vrijheden, binnen en buiten het huis. Ze hoeven niet te voldoen aan bepaalde gedragscodes. Van jongens wordt wel verwacht dat zij hun ouders gehoorzamen, maar dit blijft beperkt tot de huiselijke omgeving. Daarbuiten mogen zij hun gang gaan. Jongens mogen seksueel experimenteren, uitgaan met Nederlandse meisjes. Zij mogen kiezen welke opleiding zij willen volgen of welk beroep ze willen uitoefenen. De keuze van een echtgenote echter wordt ook voor hen door de ouders gemaakt. Doordat huwelijken op deze manier worden gearrangeerd, is meer dan de helft daarvan gedoemd tot mislukken. Dit gaat veelvuldig gepaard met huiselijk geweld.

LIJFSTRAFFEN GEACCEPTEERD ONDER ALLOCHTONEN

In de eigen culturen van vele allochtonen zijn lijfstraffen gebruikelijk. Slaan als straf is geaccepteerd, van ouders die kinderen slaan, van leraren die scholieren slaan, maar ook van mannen die vrouwen slaan. Deze manier van straffen heeft te maken met een onvermogen tot communicatie en beschaafde omgang met elkaar. De grens tussen straf en mishandeling is meestal vaag. Het toegepaste geweld is vaak een uiting van minachting en een bewuste vernedering. De mannen die dit geweld toepassen, zijn natuurlijk zelf een product van hun cultuur. Dit mag echter nooit een reden zijn om mishandeling te bagatelliseren of zelfs te gedogen, maar moet als een oorzaak van de mishandeling worden beschouwd.

Mehmet, een gevangene die wegens eremoord was veroordeeld, belde vanuit de gevangenis om hulp te vragen. Hij voelde zich miskend en gediscrimineerd, en was intens droevig, radeloos en kwaad tegelijk. Mehmet begreep niet dat hij in de gevangenis was terechtgekomen. Hij begreep al helemaal niet dat hij, hoewel hij in zijn ogen de eer van zijn familie had gezuiverd, toch geen aanzien geniet. Duidelijk is dat iemand als Mehmet gevangen zit in een vicieuze cirkel.

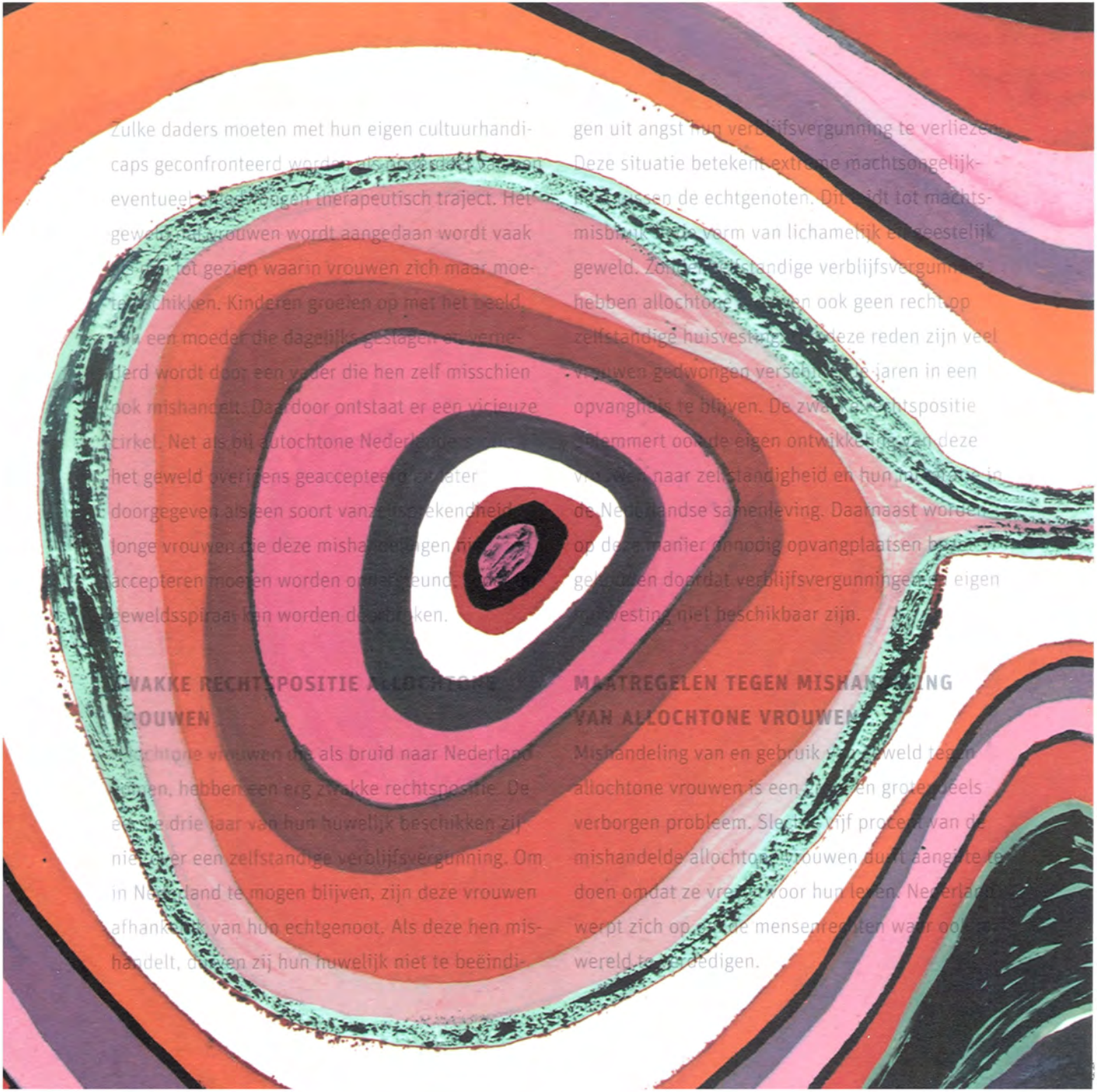

Zulke daders moeten met hun eigen cultuurhandicaps geconfronteerd worden als onderdeel van een eventueel afgedwongen therapeutisch traject. Het geweld dat vrouwen wordt aangedaan wordt vaak als een lot gezien waarin vrouwen zich maar moeten schikken. Kinderen groeien op met het beeld van een moeder die dagelijks geslagen en vernederd wordt door een vader die hen zelf misschien ook mishandelt. Daardoor ontstaat er een vicieuze cirkel. Net als bij autochtone Nederlanders wordt het geweld overigens geaccepteerd en later doorgegeven als een soort vanzelfsprekendheid. Jonge vrouwen die deze mishandelingen niet accepteren moeten worden ondersteund, zodat de geweldsspiraal kan worden doorbroken.

ZWAKKE RECHTSPOSITIE ALLOCHTONE VROUWEN

Allochtone vrouwen die als bruid naar Nederland komen, hebben een erg zwakke rechtspositie. De eerste drie jaar van hun huwelijk beschikken zij niet over een zelfstandige verblijfsvergunning. Om in Nederland te mogen blijven, zijn deze vrouwen afhankelijk van hun echtgenoot. Als deze hen mishandelt, durven zij hun huwelijk niet te beëindigen uit angst hun verblijfsvergunning te verliezen. Deze situatie betekent extreme machtsongelijkheid tussen de echtgenoten. Dit leidt tot machtsmisbruik in de vorm van lichamelijk en geestelijk geweld. Zonder zelfstandige verblijfsvergunning hebben allochtone vrouwen ook geen recht op zelfstandige huisvesting. Om deze reden zijn veel vrouwen gedwongen verschillende jaren in een opvanghuis te blijven. De zwakke rechtspositie belemmert ook de eigen ontwikkeling van deze vrouwen naar zelfstandigheid en hun integratie in de Nederlandse samenleving. Daarnaast worden op deze manier onnodig opvangplaatsen bezet gehouden doordat verblijfsvergunningen en eigen huisvesting niet beschikbaar zijn.

MAATREGELEN TEGEN MISHANDELING VAN ALLOCHTONE VROUWEN

Mishandeling van en gebruik van geweld tegen allochtone vrouwen is een groot en grotendeels verborgen probleem. Slechts vijf procent van de mishandelde allochtone vrouwen durft aangifte te doen omdat ze vrezen voor hun leven. Nederland werpt zich op om de mensenrechten waar ook ter wereld te verdedigen.

Daarom moeten we hier zeker ook aandacht besteden aan de benarde positie en de rechten van een groep die deel uitmaakt van onze samenleving. Om de situatie te verbeteren van allochtone vrouwen die slachtoffer zijn van geweld en mishandeling, en om mogelijke eerwraak te voorkomen, zijn de volgende maatregelen noodzakelijk:

- De Nederlandse instanties zoals politie, justitie en hulpverlening moeten standaard een interculturele training krijgen om de situatie van allochtone vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld, goed te kunnen beoordelen. Allochtone vrouwen trekken niet snel aan de bel, weten niet goed hoe ze hun problemen moeten vertellen. Medewerkers kunnen leren de mededelingen van de vrouw te interpreteren, maar moeten ook leren de eigen professionele boodschap duidelijk over te brengen. Allochtone vrouwen verwachten vaak dat zij de oplossing van hun problemen uitsluitend aan de instanties kunnen overlaten.
- In inburgeringscursussen moet het onderwerp huiselijk geweld en eerwraak voldoende aan de orde komen. Nieuwkomers moeten daarbij duidelijk worden gewezen op de Nederlandse maatstaven voor individuele rechten en plichten van mannen en vrouwen. Ook moet duidelijk worden gemaakt dat mishandeling geen relatieprobleem is, maar een misdrijf. Eerwraak is onacceptabel.
- Politie, justitie, medische instellingen, scholen, hulpverleningsorganisaties en allochtonenorganisaties moeten regionale samenwerkingsverbanden vormen om signalen over huiselijk geweld in allochtone families beter op te pakken en de preventie van mishandeling efficiënter uit te voeren.
- Politiekorpsen moeten beschikken over een voldoende grote afdeling die gericht is op de bestrijding van zedendelicten en huiselijk geweld, en waar deskundigheid op intercultureel gebied aanwezig is.
- Allochtone slachtoffers van mishandeling in huis moeten serieus genomen worden. Extremiteiten als doodslag of moord zijn vaak voorspelbaar op grond van eerdere gebeurtenissen. Met voldoende aandacht en tijdig handelen kunnen deze uitwassen wor-

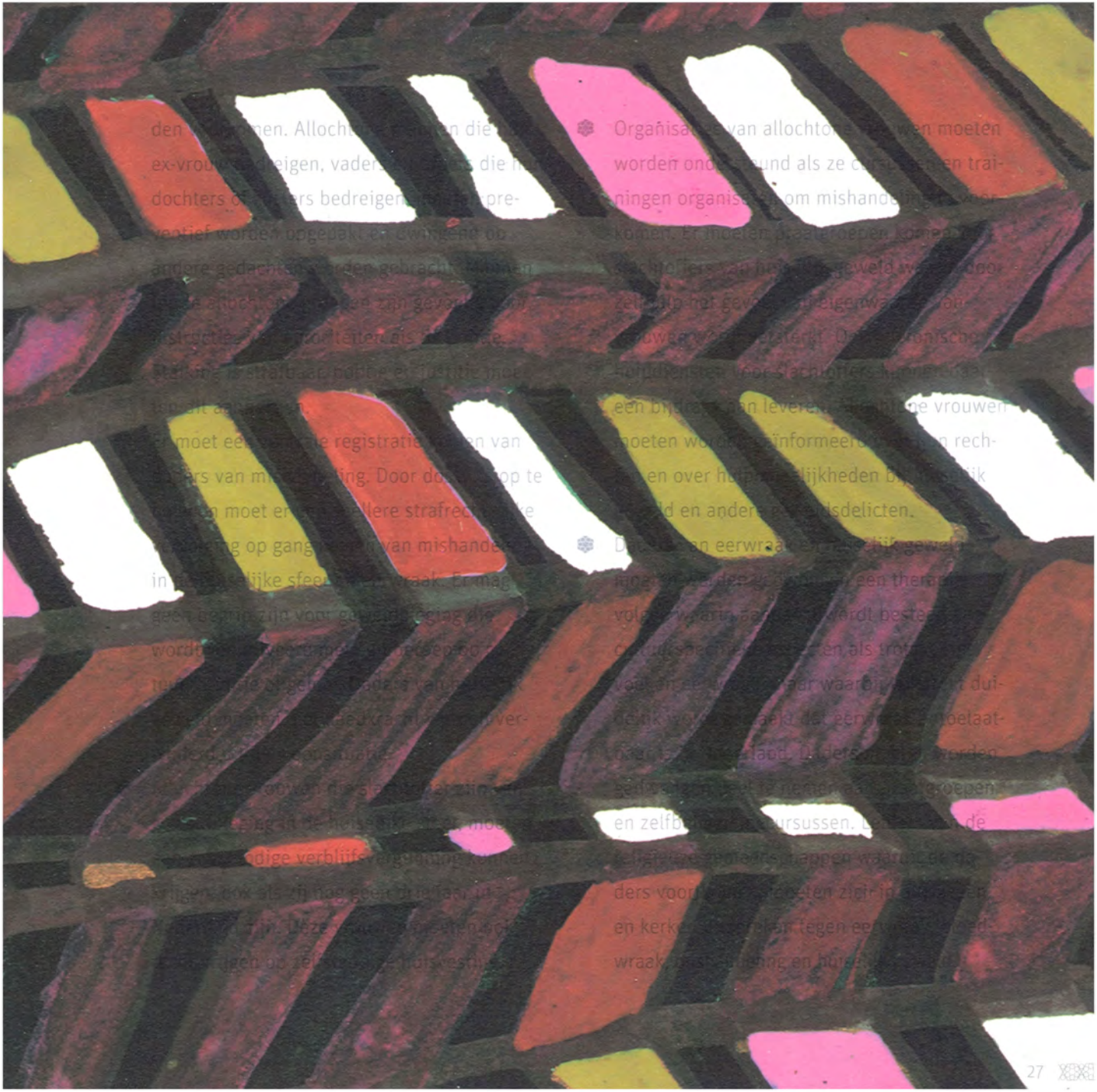

den voorkomen. Allochtone mannen die hun ex-vrouw bedreigen, vaders en broers die hun dochters of zusters bedreigen, moeten preventief worden opgepakt en dwingend op andere gedachten worden gebracht. Mannen uit de allochtone groepen zijn gevoelig voor instructies van autoriteiten als de politie. Stalking is strafbaar, politie en justitie moeten dit aanpakken.

- Er moet een centrale registratie komen van daders van mishandeling. Door dossiers op te bouwen moet er een snellere strafrechtelijke vervolging op gang komen van mishandeling in de huiselijke sfeer en eerwraak. Er mag geen begrip zijn voor geweldpleging die wordt gemotiveerd met een beroep op cultuur, traditie of geloof. Daders van huiselijk geweld moeten met daadkracht worden verwijderd uit de woonsituatie.
- Allochtone vrouwen die slachtoffer zijn van geweldpleging in de huiselijke sfeer, moeten een zelfstandige verblijfsvergunning kunnen krijgen, ook als zij nog geen drie jaar in Nederland zijn. Deze vrouwen moeten ook recht krijgen op zelfstandige huisvesting.
- Organisaties van allochtone vrouwen moeten worden ondersteund als ze cursussen en trainingen organiseren om mishandeling te voorkomen. Er moeten praatgroepen komen voor slachtoffers van huiselijk geweld waarin door zelfhulp het gevoel van eigenwaarde van vrouwen wordt versterkt. Ook telefonische hulpdiensten voor slachtoffers kunnen daar een bijdrage aan leveren. Allochtone vrouwen moeten worden geïnformeerd over hun rechten en over hulpmogelijkheden bij huiselijk geweld en andere geweldsdelicten.
- Daders van eerwraak en huiselijk geweld moeten worden gedwongen een therapie te volgen waarin aandacht wordt besteed aan cultuurspecifieke aspecten als trots, eergevoel en eerwraak, maar waarbij volstrekt duidelijk wordt gemaakt dat eerwraak ontoelaatbaar is in Nederland. Daders moeten worden gedwongen deel te nemen aan praatgroepen en zelfbeheersingcursussen. Leiders van de religieuze gemeenschappen waaruit de daders voortkomen, moeten zich in moskeeën en kerken uitspreken tegen eerwraak, bloedwraak, mishandeling en huiselijk geweld.

- Er moet in de media meer aandacht worden besteed aan de bestrijding van huiselijk geweld, bijvoorbeeld door voorlichtingsfilmpjes in te zetten. Het kan als thema worden gebruikt in kunstzinnige en culturele activiteiten. Een belangrijke doelgroep wordt bereikt door het thema huiselijk geweld op te nemen in een soapserie op televisie.
- Deze problematiek moet op scholen worden besproken om bij jongens het gebruik van geweld te verminderen en meisjes aan te moedigen geweld niet te accepteren en aangifte te doen bij de politie. Allochtone organisaties in Nederland zouden het probleem van mishandeling en geweld moeten bespreken. Er moet mogelijk worden samengewerkt met organisaties in Turkije en Marokko om mythes en misverstanden uit de wereld te helpen.
- De internationale dag van de Verenigde Naties voor de uitbanning van geweld tegen vrouwen is op 25 november. Deze dag moet worden aangegrepen om elk jaar opnieuw aandacht te besteden aan het probleem van vrouwenmishandeling en huiselijk geweld.

EPILOOG

Allochtone vrouwen en meisjes moeten beginnen over zichzelf en over de misstanden te praten. Dat is de eerste stap tot bevrijding. Als de problemen onderkend worden, is dat het begin van een zoektocht naar verbeteringen. Alleen dan is er een kans om een maatschappelijke discussie op gang te brengen en de problemen op te lossen. Het systeem van tradities in bepaalde culturen dat deze vrouwen en mannen tot machteloze slachtoffers maakt en in hun persoonlijke keuzes belemmert, moet doorbroken worden. We moeten dit traditionele systeem maatschappelijk, politiek en juridisch aanpakken en onder controle krijgen, zodat excessen onmogelijk worden gemaakt, herhalingen van de misstanden worden voorkomen, en dit probleem op den duur verdwijnt. Tot besluit: er zijn gelukkig ook vreedzame en liefdevolle allochtone gezinnen waarin vrouwen en mannen gelijkberechtigd zijn, respect voor elkaar hebben en in harmonie met elkaar leven. Hopelijk zullen deze voorbeelden in de toekomst meer regel dan uitzondering worden.

IK WENS U EEN GEWELDLOOS NIEUWJAAR TOE.

SEÇIL ARDA